

Παρουσίαση Καταχώρισης

 Θεωρία

 Νομικά Ζητήματα

Ζητήματα εφαρμογής του Ν. 4489/2017 για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας

Με αφορμή την ΑΠ 319/2021*

Αρβανίτης Δομνίκος, Δρ Παντείου Πανεπιστημίου – Δικηγόρος

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύεται στον τόμο 2022, σελ. 238

Με αφορμή την υπ' αριθμ. 319/2021 απόφαση του Αρείου Πάγου εξετάζονται διάφορα ζητήματα που ανακύπτουν παρ' ημίν σε σχέση με την εκτέλεση της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας (ΕΕΕ). Ειδικότερα, εξετάζεται το εύρος προστασίας σειράς δικαιωμάτων του καθ' ου η ΕΕΕ που καλείται σε απολογία, η δυνατότητα εκτέλεσης ΕΕΕ επί εγκλήματος παραγεγραμμένου κατά το εσωτερικό δίκαιο, τέλος δε το ζήτημα της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών του κράτους έκδοσης της ΕΕΕ.**

I. Η δημοσιευόμενη απόφαση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθ' ότι είναι η πρώτη φορά που ο Άρειος Πάγος ασχολείται με την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας (ΕΕΕ), ερμηνεύοντας τον Ν. 4489/2017 όπως επίσης –πράττοντας ορθώς¹– την οικεία Οδηγία 2014/41/ΕΕ², η οποία ενσωματώθηκε στην ημέτερη έννομη τάξη με τον ανωτέρω Νόμο. Επισημαίνεται συναφώς ότι με την ΕΕΕ, ήτοι τον ισχύοντα ενωσιακό θεσμό δικαστικής συνεργασίας στο πεδίο της ποινικής απόδοσης, έχει αντικατασταθεί εντός του χώρου της ΕΕ –με ελάχιστες εξαιρέσεις– η λεγόμενη «μικρή δικαστική συνδρομή»³. Μάλιστα, ενώ η ΕΕΕ αξιοποιείται ευρέως τα τελευταία χρόνια στον ενωσιακό χώρο⁴, όπως και σε εθνικό επίπεδο⁵, για την εκτέλεση ερευνητικών μέτρων και τη διαβίβαση αποδεικτικών μέσων μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών-μελών, φαίνεται μέχρι στιγμής να είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις στις οποίες έχουν κληθεί τα ημεδαπά δικαστήρια να ερμηνεύσουν το σχετικό νομικό πλαίσιο⁶.

II. Εν προκειμένω, ο Άρειος Πάγος με την υπ' αριθμ. 319/2021 απόφαση έκρινε επί της αναίρεσως της –αδημοσίευτης επί του παρόντος– απόφασης με αριθμ. 168/2019 του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών. Τα ενδιαφέροντα ζητήματα είναι δύο:

α) Με την εν λόγω απόφαση του Συμβουλίου Εφετών είχε κριθεί ότι, μολονότι δεν παρέχονταν στον καθ' ου η ΕΕΕ κατηγορούμενο πρόσβαση στην εκκρεμούσα σε βάρος του δικογραφία, η αρχή της δίκαιης δίκης ικανοποιείτο πλήρως, αφού η ημεδαπή αρχή εκτέλεσης του είχε γνωστοποιήσει τα έγγραφα που διαλαμβάνονταν στον «*φάκελο της αίτησης συνδρομής*» [sic]⁷, στον οποίο όμως υπήρχε μόνον η ΕΕΕ. Το Συμβούλιο αιτιολόγησε την κρίση του με το επιχείρημα ότι η φύση της διαδικασίας της ΕΕΕ «*δεν συνεπάγεται την ανάπτυξη σε πλήρη έκταση όλων των δυνατοτήτων που παρέχονται από το άρθρο 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ*».

Αντίθετα, ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε ότι δεν υπήρχε νόμιμη βάση για τον περιορισμό του δικαιώματος πληροφόρησης του καθ' ου που καλείται σε απολογία, είτε κατ' εκτέλεση ΕΕΕ είτε κατά τη διενέργεια αντίστοιχης ανακριτικής πράξης παραγγελθείσας από ελληνική δικαστική αρχή και, ακολούθως, ανήρесе την ανωτέρω απόφαση. Έτσι, υιοθέτησε μια ιδιαίτερα σημαντική για την πρακτική εφαρμογή του θεσμού προσέγγιση, η οποία είναι απολύτως συμβατή με την επιβαλλόμενη διασφάλιση των δικαιωμάτων του καθ' ου. Πράγματι, είναι ανεπίτρεπτη η γνωστοποίηση μόνο της ΕΕΕ στον καθ' ου ύποπτο/κατηγορούμενο, ο οποίος καλείται προς παροχή εξηγήσεων / απολογία. Μια αντίθετη προσέγγιση, υιοθετούσα τις παραδοχές της προσβληθείσας απόφασης, θα παραβίαζε, πέραν της ΕΣΔΑ (άρθρο 6 παρ. 1, 3 περ. α'), τον ΧΘΔΕΕ (άρθρο 47 εδ. β', 48 παρ. 2) και την Οδηγία 2012/13/ΕΕ «*σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών*»⁸ (ήτοι ενωσιακά νομοθετήματα του πρωτογενούς και του παράγωγου δικαίου, αντίστοιχα, που ήταν επίσης εφαρμοστέα εν προκειμένω⁹), καθώς και το σχετικό άρθρο 100 παρ. 1 ΚΠΔ¹⁰. Άλλωστε, σε αντίστοιχες περιπτώσεις το ΕΔΔΑ είχε κρίνει ότι στοιχειοθετείται παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1, 3 περ. α' ΕΣΔΑ¹¹. Παράλληλα, δε, θα θιγόταν η ορθή εφαρμογή της προκειμένης Οδηγίας 2014/41/ΕΕ, γεγονός που θα κλονίζε την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά και θα θεμελιώνε τη δυνατότητα του καθ' ου να προσφύγει κατά του ελληνικού Δημοσίου λόγω παράβασης του ενωσιακού δικαίου¹².

β) Περαιτέρω, στη δημοσιευόμενη απόφαση κρίθηκε κατ' αναλογίαν εφαρμοστέα, εκ του κεφαλαίου «*άλλες περιπτώσεις δικαστικής συνδρομής*» του ΚΠΔ, η διάταξη του άρθρου 459 παρ. 4. Ο Άρειος Πάγος επιχείρησε κατ' αυτό τον τρόπο, με την επίκληση πάντως και του άρθρου 16 παρ. 1 Ν. 4489/2017, να καλύψει το νομοθετικό κενό του τελευταίου όσον αφορά στην άσκηση ενδίκου μέσου κατά της εκτέλεσης της ΕΕΕ. Έτσι, αποδέχθηκε τη δυνατότητα υποβολής «*αντιρρήσεων*» ενώπιον του συμβουλίου εφετών και εν συνεχεία την άσκηση αναίρεσως κατά της απόφασης τούτου¹³. Η αναλογική εφαρμογή του άρθρου 459 παρ. 4 ΚΠΔ σε τέτοιες περιπτώσεις φαίνεται, πράγματι, να είναι «*μονόδρομος*». Εντούτοις, σκόπιμο θα ήταν το –καίριο– θέμα της άσκησης ενδίκων μέσων/βοηθημάτων, το οποίο αναφέρεται εν πολλοίς γενικά και αόριστα στο άρθρο 16 του Νόμου ενσωματώσεως της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ, να ρυθμιζόταν με ειδικότερες διατάξεις. Η θέσπιση τέτοιων, ειδικών διατάξεων, συνάδει με την αρχή της ασφάλειας του δικαίου και, αναμφίβολα, θα απέβαινε προς όφελος των καθ' ων υπόπτων/κατηγορουμένων (οι οποίοι θα μπορούσαν να ασκήσουν αποτελεσματικότερα τα δικαιώματά τους), των συνηγόρων υπεράσπισης (οι οποίοι θα μπορούσαν να επιτελέσουν αποτελεσματικότερα το υπερασπιστικό καθήκον τους), όπως και των δικαστικών λειτουργών (οι οποίοι θα μπορούσαν να επιτελέσουν ευχερέστερα το δικαιοδοτικό έργο τους κατά τρόπον ορθό)¹⁴. Το γενικότερο υφιστάμενο κενό τού εν θέματι Νόμου όσον αφορά στα ένδικα μέσα/βοηθήματα μπορεί βέβαια να πληρωθεί με την τροποποίησή του¹⁵. Ιδανικότερη λύση, ωστόσο, είναι η θέσπιση «*Κώδικα Δικαστικής Συνεργασίας*», στον οποίο θα καθορίζονται με σαφήνεια, συγκεκριμενωτικά αλλά διακριτά, όλες οι σχετικές διαδικασίες (έκδοση, μικρή δικαστική συνδρομή, ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης [ΕΕΣ], ΕΕΕ κ.λπ.)¹⁶. Ένα νομοθέτημα χαρακτηριζόμενο από συνοχή θα διευκόλυνε την εν γένει δικαστική συνεργασία και, συνακόλουθα, δεν θα χρειαζόταν να καταφεύγουν οι δικαστικές αρχές στην αναλογική εφαρμογή διατάξεων που ρυθμίζουν άλλα ζητήματα.

III. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη συνέχεια, κατόπιν παραπομπής από τον Άρειο Πάγο της υπόθεσης για νέα συζήτηση, εκδόθηκε η με αριθμ. 61/2021 απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών. Με την τελευταία το Συμβούλιο υιοθέτησε τις παραδοχές του Ακυρωτικού. Οι λοιποί ισχυρισμοί του καθ' ου –τους οποίους απέρριψε το Συμβούλιο– κατά βάση σχετιζόνταν με τη μη συμβατότητα της ΕΕΕ προς τα άρθρα 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ και 6 ΣΕΕ καθώς και προς τον ΧΘΔΕΕ (βάσει και του άρθρου 13 παρ. 1 περ. στ' Ν. 4489/2017)¹⁷. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα εξής ζητήματα που ανέκυψαν:

α) Εν προκειμένω, είχαν παρέλθει 21 έτη από τον χρόνο τέλεσης της φερόμενης ως αξιόποινης πράξης στην Πολωνία. Κατ' αρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι βάσει της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ δεν υφίσταται η δυνατότητα απόρριψης της εκτέλεσης ΕΕΕ για τον λόγο ότι έχει εκδοθεί αναφορικά με έγκλημα παραγεγραμμένο κατά το εσωτερικό μας δίκαιο¹⁸. Σχετικώς, το Συμβούλιο έκρινε ότι η εντολή έπρεπε να εκτελεστεί ανεξαρτήτως του χρόνου τέλεσης της πράξης, με την αιτιολογία ότι η λήψη της απολογίας του κατηγορουμένου –με δικαίωμα άρνησης του ιδίου– δεν συνιστά επαχθές ερευνητικό μέτρο στο πλαίσιο της ΕΕΕ. Εντούτοις, αφενός βάσει των άρθρων 270 παρ. 2 και 272 ΚΠΔ είναι δυνατή η έκδοση εντάλματος

βίαιης προσαγωγής του κατηγορουμένου, αφετέρου στα «πάντοτε διαθέσιμα» –και κατ' αρχήν μη παρεμβατικά– ερευνητικά μέτρα των άρθρων 10 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ και 12 παρ. 2 Ν. 4489/2017 δεν περιλαμβάνεται η εξέταση κατηγορουμένου¹⁹. Συνεπώς, κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί να θεωρηθεί «μη επαχθές» το εν λόγω ερευνητικό μέτρο.

β) Δεδομένου ότι η επίμαχη ΕΕΕ είχε εκδοθεί από πολωνική αρχή, στην προκειμένη περίπτωση ετίθετο θέμα μη εκδίκασης της υπόθεσης από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο σε περίπτωση παράδοσης του καθ' ου κατ' εκτέλεση ΕΕΣ, σύμφωνα με τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ²⁰. Το Συμβούλιο έκρινε σχετικώς ότι το ζήτημα της μη ύπαρξης αμερόληπτου δικαστηρίου δεν αφορούσε στην εκτέλεση της ΕΕΕ αλλά στην ουδόλως βέβαιη έκδοση ΕΕΣ για την παράδοση του καθ' ου στην Πολωνία, ενώ ήταν πρόωρος ο έλεγχος για εξατομικευμένη εξέταση της αντιμετώπισής του από τις πολωνικές δικαστικές αρχές. Το ζήτημα της «ανεξαρτησίας» των δικαστικών αρχών του κράτους έκδοσης της ΕΕΕ είναι επίκαιρο. Εν προκειμένω, το ΔΕΕ διαφοροποιεί τη θέση που έχει λάβει σε αντίστοιχες περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΣ, δεδομένου ότι έχει δεχθεί ότι ο εισαγγελέας κράτους-μέλους μπορεί να εκδίδει ΕΕΕ ανεξαρτήτως της σχέσεως νομικής εξαρτήσεως που υφίσταται μεταξύ αυτού και της εκτελεστικής εξουσίας του κράτους-μέλους, και ανεξαρτήτως του κινδύνου να υπόκειται σε εντολές ή οδηγίες που του παρέχονται ως προς συγκεκριμένη υπόθεση στο πλαίσιο διαδικασίας έκδοσης ΕΕΕ²¹. Τα σχετικά επιχειρήματα του ΔΕΕ δεν φαίνονται πειστικά, καθώς δεν εξηγείται γιατί εγκαταλείπεται το κριτήριο της ανεξαρτησίας. Η έννοια της «δικαστικής» απόφασης ή της «δικαστικής» αρχής δεν μπορεί να παραλλάσσει ανάλογα με το μέτρο εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης²². Και ενώ δεν φαίνεται να υπάρχει περιθώριο αμφισβήτησης της ανεξαρτησίας των ημεδαπών δικαστικών αρχών έκδοσης/επικύρωσης και εκτέλεσης των ΕΕΕ²³, ζήτημα γεννάται όταν οι ημεδαπές αρχές εκτέλεσης λαμβάνουν ΕΕΕ εκδοθείσες από αρχές κρατών-μελών, στα οποία το ίδιο το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι δεν πληρούνται τα εγγύα δικαστικής ανεξαρτησίας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ασφαλώς τίθεται θέμα παραβίασης του δικαιώματος του καθ' ου σε δίκαιη δίκη (άρθρα 47 εδ. β' ΧΘΔΕΕ, 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, 1 παρ. 4, 11 παρ. 1 περ. στ' Οδηγίας 2014/41/ΕΕ, 1 παρ. 3, 13 παρ. 1 περ. στ' Ν. 4489/2017)²⁴.

γ) Περαιτέρω, τέθηκε το θέμα της μεταβολής της αρχικής (από του 2001) κατηγορίας, μόλις το έτος 2018, από πρόκληση σωματικών βλαβών σε απόπειρα ανθρωποκτονίας. Το Συμβούλιο έκρινε ότι η μεταβολή της κατηγορίας βασιζόταν σε γνωστά στον κατηγορούμενο πραγματικά περιστατικά, που εμπριέχονταν στην αρχική κατηγορία και επί των οποίων τούτος ήταν σε θέση να αμυνθεί και, συνακόλουθα, δεν κατέστη μη δίκαιη η σε βάρος του διαδικασία. Το σχετικό ζήτημα άπτεται ασφαλώς των απαιτήσεων των άρθρων 47 εδ. β' και 48 παρ. 2 ΧΘΔΕΕ, 6 παρ. 3 περ. α' ΕΣΔΑ και 6 παρ. 4 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ²⁵: Βάσει αυτών ο κατηγορούμενος πρέπει απαρεγκλίτως να πληροφορείται με τη δέουσα λεπτομέρεια την κατηγορία που του αποδίδεται, να μην αιφνιδιάζεται και να μπορεί να υπερασπιστεί εαυτόν κατά τρόπο τέτοιο ώστε να διασφαλίζεται η δικαιοσύνη της διαδικασίας.

IV. Εν τέλει, εφόσον οι δικαστικές αρχές έχουν αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία ενωσιακών πράξεων, πολλώ δε μάλλον όταν το ενδεχόμενο να παραβιαστούν θεμελιώδη δικαιώματα δεν μπορεί να αποκλειστεί, είναι σκόπιμο να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ. Το τελευταίο, στο πλαίσιο των δικαιοδοτικών καθηκόντων του, ερμηνεύει δεσμευτικά για τα κράτη-μέλη την ενωσιακή νομοθεσία (άρθρο 267, καθώς και άρθρα 260, 280 ΣΛΕΕ), τηρώντας τον ΧΘΔΕΕ (άρθρο 51 παρ. 1 του Χάρτη) αλλά κατ' ουσίαν και την ΕΣΔΑ (άρθρα 6 ΣΕΕ, 52 παρ. 3, 53 ΧΘΔΕΕ). Κατά τούτο, μπορεί να προσφέρει σημαντική βοήθεια που ενδείκνυται να αξιοποιήσουν τα εθνικά δικαστήρια, στο πλαίσιο ενός γόνιμου «διαλόγου» μεταξύ αυτών και του ΔΕΕ²⁶. Η σημασία και η δυναμική της πρακτικής αυτής δεν φαίνεται ακόμη να έχει γίνει αντιληπτή από τα ποινικά δικαστήριά μας²⁷.

* [ΠοινΧρ 2022, 196 επ.](#)

** Ο γράφων ευχαριστεί θερμά τη *Μαρίζα Γαλάνη*, Δρα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΕΚΠΑ και Δρα Πανεπιστημίου της Brest, υπάλληλο του Τμήματος δικαστικών συνδρομών της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών, για τη συνδρομή της στην παροχή των δεδομένων που παρατίθενται κατωτέρω (υποσ. 5).

1. Βλ. *Ο. Τσόλκα / Δ. Αρβανίτη*, Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, τ. Ι, υπό άρθρο 1, πλαγ. 4, σε: Σ. Παύλου / Θ. Σάμιος (επιμ.), *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι: Ερμηνεία κατ' άρθρον*, 2021 (7^η ενημέρωση).

2. ΕΕ L 130/1.5.2014, σ. 1 επ.

3. Βλ. *Α. Τζαννετή*, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ με το Ν. 4489/2017), *ΠοινΧρ* 2018, 81 επ.· *Ο. Τσόλκα / Δ. Αρβανίτη*, ό.π. (υποσ. 1), υπό άρθρο 1, πλαγ. 6. Για τον θεσμό της μικρής δικαστικής συνδρομής βλ. *Γ. Τριανταφύλλου*, Διεθνής δικαστική συνδρομή στην ποινική απόδειξη, 2009, *passim*, ιδίως σ. 15 επ., 67 επ.

4. Ενδεικτικά, η Eurojust κατά το έτος 2020 υποστήριξε τη χρήση της ΕΕΕ σε 1.772 νέες υποθέσεις και σε 1.387 εκκρεμείς από προηγούμενα έτη υποθέσεις· βλ. *Eurojust*, Eurojust Consolidated Annual Activity Report 2020, Χάγη 2021, σ. 10 (προσπελάσιμο σε https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Documents/pdf/eurojust_caar_2020_publication.pdf). Δεδομένου ότι η Eurojust έχει επικουρικό ρόλο, ιδίως στη διαβίβαση των ΕΕΕ (αιτιολογική σκέψη 13 προοιμίου της Οδηγίας, άρθρα 9 παρ. 1, 3 Ν. 4489/2017), μπορεί εύλογα να υποθεθεί ότι ο αριθμός των ΕΕΕ που διαβιβάστηκαν μεταξύ των δικαστικών αρχών απευθείας –χωρίς τη μεσολάβησή της– είναι πολλαπλάσιος.

5. Ενδεικτικά, κατόπιν υποβολής σχετικού ερωτημάτων μου στην αρμόδια υπηρεσία της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών, πληροφορήθηκα ότι κατά τα έτη 2020 και 2021 παρελήφθησαν –μόνο στην ανωτέρω Εισαγγελία– 277 και 375 ΕΕΕ, αντίστοιχα. Ως προς τις ΕΕΕ που εξέδωσαν οι αρμόδιες δικαστικές αρχές των Αθηνών κατά τα προαναφερθέντα έτη είναι ιδιαίτερα δυσχερής η εύρεση αντίστοιχων στοιχείων, δεδομένου του πλήθους των αρχών που δύνανται κατ' άρθρο 3 περ. γ' Ν. 4489/2017 να εκδώσουν ΕΕΕ και να τις διαβιβάσουν απευθείας στις αρχές εκτέλεσης.

6. Εξ όσων έχω υπ' όψιν μου, στον νομικό τύπο έχουν δημοσιευθεί σχετικώς μόλις οι εξής δύο αποφάσεις: ΣυμβΠλημΗλειάς 31/2018 (ΠοινΔικ 2018, 677 επ.) και ΜΟΔ Αθηνών 96, 97, 98, 261/2018 (Nova Criminalia 4/2018, προσπελάσιμη σε <https://hcb.gr/novacriminalia-τευχος-vo-4-οκτώβριος-2018/>).

7. Η χρήση του ανωτέρω όρου –όπως και του όρου «*αίτημα δικαστικής συνδρομής*» που επίσης απαντά στην αναιρεσιβληθείσα απόφαση– είναι αδόκιμη εν προκειμένω, δεδομένου ότι η ΕΕΕ συνιστά μέσο συνεργασίας που διαφέρει από τη μικρή δικαστική συνδρομή. Σχετικώς, ορθές είναι οι παραδοχές της δημοσιευόμενης αρεοπαγνικής απόφασης (στην αρχή της μείζονος προτάσεώς της).

8. ΕΕ L 142/1.6.2012, σ. 1 επ. Για την έκταση και τον χρόνο άσκησης του εν λόγω δικαιώματος βλ. *Η. Αναγνωστόπουλου*, Δικαιώματα των κατηγορουμένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017, σ. 116 επ.

9. Περαιτέρω, είναι ευνόητο ότι το υλικό της δικογραφίας, το οποίο πρέπει να παρασχεθεί στον κατηγορούμενο, ώστε να πληροφορηθεί λεπτομερώς επί της σε βάρος του κατηγορίας και να δύναται να ασκήσει τα υπερασπιστικά δικαιώματά του, πρέπει να είναι μεταφρασμένο σε γλώσσα που καταλαβαίνει κατ' άρθρα 47 εδ. β' και 48 παρ. 2 ΧΘΔΕΕ, 6 παρ. 1, 3 περ. α' ΕΣΔΑ, καθώς και κατ' άρθρα 101 και 237 ΚΠΔ (με τα οποία πληρούται η υποχρέωση συμμόρφωσης προς οικείες διατάξεις της Οδηγίας 2010/64/ΕΕ «*σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία*» [ΕΕ L 280/26.10.2010, σ. 1 επ.]).

10. Παρ' όλα αυτά στην απόφαση του Αρείου Πάγου, πλην του άρθρου 100 ΚΠΔ, ουδεμία εκ των ανωτέρω διατάξεων αναφέρεται – καίτοι είναι εν προκειμένω κατ' εξοχήν εφαρμοστές.

11. Βλ. ενδεικτ. τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ *Peven κατά Βουλγαρίας*, 7.1.2010, αριθμ. προσφ. 20494/04, ιδίως σκ. 33 επ., *Pélissier et Sassi κατά Γαλλίας*, 25.3.1999, αριθμ. προσφ. 25444/94, ιδίως σκ. 51 επ.· πρβλ. και *Migon κατά Πολωνίας*, 25.6.2002, αριθμ. προσφ. 24244/94, σκ. 79, *Fitt κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 16.2.2000, αριθμ. προσφ. 29777/96, σκ. 44 επ.

12. Βλ. σε αυτή την κατεύθυνση την από 9.9.2015 απόφαση του ΔΕΕ *Ferreira da Silva e Brito κ.λπ.*, C-160/14, σκ. 46 επ. Κατ' αυτήν, τα κράτη-μέλη υπέχουν ευθύνη για ζημιές που προκαλούνται στους ιδιώτες από καταλογιζόμενες σε αυτά παραβάσεις του ενωσιακού δικαίου, στις περιπτώσεις στις οποίες δικαστήριο αποφαινεται στον τελευταίο βαθμό και, έτσι, είναι αδύνατο γι' αυτούς να ασκήσουν τα δικαιώματα που αντλούν από την έννομη τάξη της Ένωσης.

13. Αξίζει να επισημανθεί ότι και στην πιο πρόσφατη –αδημοσίευτη μέχρι του παρόντος– απόφαση ΑΠ 568/2021, έγινε δεκτή η εφαρμογή του άρθρου 459 παρ. 4 ΚΠΔ· και δη «κατ' ευθείαν», χωρίς πλέον να γίνεται επίκληση αναλογικής εφαρμογής της εν λόγω διάταξης.

14. Η θέσπιση ειδικότερων διατάξεων για τα ένδικα μέσα κατά της έκδοσης και της εκτέλεσης της ΕΕΕ, καθώς και κατά των ερευνητικών μέτρων που εντέλλονται με αυτή, απορρέει, κατά τη γνώμη μου, από την υποχρέωση των κρατών-μελών, όταν εφαρμόζουν το δικαίο της Ένωσης, να εξασφαλίζουν την τήρηση του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής που κατοχυρώνει το άρθρο 47 εδ. α' ΧΘΔΕΕ. Για το γενικότερο θέμα των διαθέσιμων ενδίκων μέσων κατά της έκδοσης ΕΕΕ βλ. τη βαρυσήμαντη από 11.11.2021 απόφαση του ΔΕΕ *Gavanozov II*, C-852/19, ιδίως σκ. 24 επ., και σχετικώς *V. Costa Ramos, Gavanozov II and the need to go further beyond in establishing effective remedies for violations of EU fundamental rights*, 22.11.2021, προσβάσιμο σε <https://eulawlive.com/op-ed-gavanozov-ii-and-the-need-to-go-further-beyond-in-establishing-effective-remedies-for-violations-of-eu-fundamental-rights-by-vania-costa-ramos/>.

15. Τούτο μπορεί, λ.χ., να γίνει στο πλαίσιο της αξιολόγησης των ρυθμίσεων του Ν. 4489/2017 κατ' άρθρο 56 Ν. 4622/2019 («*αξιολόγηση αποτελεσμάτων εφαρμογής ρυθμίσεων*»), ώστε να αποτιμηθούν «*οι επιπτώσεις ή παρεπόμενες συνέπειες που προέκυψαν από αυτές*», *το όφελος και τα εν γένει θετικά αποτελέσματα που προήλθαν από την εφαρμογή τ[ους]*, καθώς και *τα πορίσματα της νομολογίας*». Η εν λόγω αξιολόγηση των θεσπιζόμενων ρυθμίσεων προβλέπεται να πραγματοποιείται μετά την πάροδο τριών ετών, και πάντως πριν από την παρέλευση πενταετίας, από τη θέση του Νόμου σε ισχύ· ήτοι εν προκειμένω το μέγιστο μέχρι την 21.9.2022.

16. Βλ. *του γράφοντος*, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, 2021, σ. 407.

17. Οι ισχυρισμοί αυτοί κατ' ουσίαν περιλαμβάνονταν και στην προσφυγή του καθ' ου ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών και δεν είχαν εξεταστεί από τον Άρειο Πάγο, επειδή η ευδοκίμησε ο λόγος αναιρέσεως βάσει του οποίου διαπιστώθηκε η υπέρβαση εξουσίας από το Συμβούλιο (καθώς τούτο δεν αναγνώρισε την απόλυτη ακυρότητα της κλήσης του καθ' ου σε απολογία). Σημειωτέον ότι ο Εισαγγελέας ΑΠ στην πρότασή του είχε προτείνει να γίνουν δεκτοί επτά εκ των αναιρετικών λόγων που προέβαλε ο αναιρεσιών (βάσει των άρθρων 510 παρ. 1 στοιχ. Α', Δ' και Ε' ΚΠΔ)· δηλαδή όλοι οι λόγοι πλην ενός (με τον οποίο είχε υποστηριχθεί ότι προκλήθηκε απόλυτη ακυρότητα εξαιτίας της απόρριψης λόγου προσφυγής σχετικά με σοβαρούς λόγους αμφιβολίας για την αμεροληψία και ανεξαρτησία των πολωνικών δικαστικών αρχών).

18. Βλ. *του γράφοντος*, ό.π. (υποσ. 16), σ. 299. Πρβλ. άρθρο 4 περ. 4 της Απόφασης-Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το ΕΕΣ, όπου η εν λόγω δυνατότητα προβλέπεται υπό την προϋπόθεση ότι το κράτος εκτέλεσης διαθέτει ποινική δικαιοδοσία ως προς τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, και άρθρο 11 περ. δ' Ν. 3251/2004, στο οποίο ορίζεται ότι σε τέτοια περίπτωση η άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ είναι υποχρεωτική για την αρμόδια ελληνική δικαστική αρχή.

19. Αντίθετα, κατ' άρθρα 10 παρ. 2 περ. γ' της Οδηγίας και 12 παρ. 2 περ. γ' του Νόμου, η αρχή εκτέλεσης δεν έχει τη δυνατότητα επιλογής άλλου ερευνητικού μέτρου, όταν με την ΕΕΕ η αρχή έκδοσης εντέλλεται την εξέταση μάρτυρα, θύματος, υπόπτου ή τρίτου [*« τρίτου διαδίκου »* κατά τον Νόμο] στο ελληνικό έδαφος. Ως εκ τούτου, μπορεί εξ αντιδιαστολής να συναχθεί ότι η εξέταση κατηγορουμένου εκλαμβάνεται ως παρεμβατικό μέτρο από τον Ενωσιακό νομοθέτη. Περαιτέρω για τα εν λόγω «*πάντοτε διαθέσιμα*» ερευνητικά μέτρα βλ. *Ό. Τσόλκα / Δ. Αρβανίτη*, ό.π. (υποσ. 1), υπό άρθρο 12, πлаг. 7-9.

20. Βλ. ενδεικτ. την από 25.7.2018 απόφαση επί της υπόθεσης *LM*, C-216/18, και επ' αυτής *T. Konstadinides*, *Judicial independence and the Rule of Law in the context of non-execution of a European Arrest Warrant: LM*, *Common Market Law Review* 2019, 743 επ. Το ΔΕΕ έχει προβεί στην έκδοση σειράς σχετικών αποφάσεων για την ελλειμματική δικαστική ανεξαρτησία στην Πολωνία· βλ. σχετ. *Α. Τζαννετή*, *Δικαστική ανεξαρτησία και κρίση του κράτους δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σε: *Τιμητικός Τόμος Ιωάννη Γιαννίδη*, *Το ποινικό δικαίο σε κρίση και υπό κρίση*, 2020, σ. 79 επ.

21. Βλ. από 8.12.2020 απόφαση *A και λοιποί* (C-584/19), σκ. 38 επ.

22. Για περαιτέρω βλ. *Ό. Τσόλκα / Δ. Αρβανίτη*, ό.π. (υποσ. 1), υπό άρθρο 3, πлаг. 3, 4· *Ν. Κουκλουμπέρη*, Προϋποθέσεις έκδοσης Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης και Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας από εισαγγελικές αρχές, NoB 2021, 1337 επ.

23. Βλ. *Ό. Τσόλκα / Δ. Αρβανίτη*, ό.π. (υποσ. 1), άρθρο 3 πлаг. 1 επ., ιδίως πлаг. 9.

24. Βλ. *του γράφοντος*, ό.π. (υποσ. 16), σ. 190· *Ν. Κουκλουμπέρη*, ό.π. (υποσ. 22), 1349.

25. Ειδικά για τη μεταβολή κατηγορίας στην ακροαματική διαδικασία βλ. άρθρο 343 παρ. 2 ΚΠΔ· και, σχετικώς, *Η. Αναγνωστόπουλου*, *Τα δικαιώματα διερμηνείας, μετάφρασης και ενημέρωσης: η νομολογιακή πρόσληψη και ο νέος ΚΠΔ*, σε: *Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων*, *Η ποινική δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης – τάσεις και προκλήσεις*, Πρακτικά 8^{ου} Συνεδρίου, 2020, σ. 118 επ. [= *ΠοινΧρ* 2019, 488 επ.]. Επίσης, βλ. τη –σημαντική– από 21.10.2021 απόφαση του ΔΕΕ *ZX*, C-282/20, σκ. 33 επ.

26. Βλ. *Ό. Τσόλκα*, *Αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων και προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων εντός του «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, *ΠοινΧρ* 2018, 432. Εξυπακούεται ότι στο πλαίσιο του εν λόγω «*δια-δικαιοδοτικού διαλόγου*» πρέπει να τηρείται –και– η εθνική δημόσια τάξη (δηλαδή ιδίως το Σύνταγμα και η ΕΣΔΑ).

27. Σημειωτέον ότι μέχρι και σήμερα το ΔΕΕ δεν έχει αποφανθεί επί αιτήσεως ελληνικού ποινικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής απόφασης κατ' άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Είχε υποβληθεί μία τέτοια αίτηση από περιφερειακό ποινικό δικαστήριο (υπόθεση C-475/16, «*Ποινική διαδικασία κατά Κ.*»), η οποία όμως αποσύρθηκε.